

Handlingsplan för Digital Målbild Alingsås kommun - öppen och smart 2024-2026

Typ av styrdokument: Handlingsplan
Beslutande instans: Kommunstyrelsen
Datum för beslut: 2024-**-**, § **.
Diarienummer: 2024.041 KS

Gäller för: Kommunövergripande
Giltighetstid: 2024-**-**
Revideras senast: 2024-**-**
Dokumentansvarig: Digitaliseringsansvarig

Innehåll

1.	Inledning.....	4
2.	Öka den digitala förmågan.....	4
3.	Servicefunktion – en väg in.....	5
4.	En väg in – smarta e-tjänster.....	5
5.	En väg in – kommuninvånarportal.....	6
6.	Smart stad och landsbygd.....	6
7.	Digitalt först.....	8
8.	Artificiell intelligens.....	9
9.	Digitalisering inom omsorg.....	10
10.	Informationssäkerhet.....	11
11.	Geodata och öppna data.....	14
12.	Demokrati – Kultur.....	15
13.	Skolväsendets digitalisering.....	15

1. Inledning

Digitalisering innebär förändrat arbetssätt genom att dra nytta av digital teknik kombinerad med organisatoriska förändringar och nya kompetenser. Digitalisering är inget självändamål utan syftar till att skapa nyttor för invånare, företagare och besökare.

Digitaliseringsarbetet handlar om metoder och riktning där tempo och hastighet måste vara hållbart över tid. Begrep som verksamhetsutveckling och innovation ska inte ses som enstaka irrbloss utan vara en del i en helhet där olika initiativ kan länkas till varandra. Handlingsplanen konkretiserar kommunfullmäktiges ”Digital målbild för Alingsås kommun - öppen och smart”. Planen tillför ett helhetsperspektiv och systematik i elva punkter som omfattar avgränsade verksamhetsområden, gemensamma förvaltningsövergripande processer och nationella utvecklingsområden inom digitaliseringen. Planen gäller för åren 2024–2026 och följs årligen upp och revideras. Detta är den femte handlingsplanen som är kopplad till den digitala målbilden. De tidigare genomförda handlingsplanerna har gett erfarenheter och kunskaper som återspeglas i denna plan. Förankring, dialog och samsyn är framgångsfaktorer för ett lyckat genomförande. Tanken är att redovisa de viktigaste digitaliseringsaktiviteterna i kommunens alla verksamheter. Det står inte i motsättning att nämnderna antar digitaliseringsplaner som sätter mål och aktiviteter mer i detalj inom verksamheten.

SKR har tagit initiativ till ett gemensamt handslag med landets samtliga kommuner kring en kommungemensam handlingsplan för digitala utvecklingsfrågor. SKR:s förslag till gemensamma satsningar omfattar social omsorg, skolväsendet, gemensamma grundläggande förutsättningar samt digitaliseringskompetens. En del av förslagen där ansvaret ligger på kommunal nivå finns sedan tidigare med i Handlingsplan för Digital Målbild, några är redan genomförda medans och andra är nya för Alingsås del. SKR redovisar också ett antal förslag om nationella tjänster. De initiativen redovisas i respektive avsnitt i denna handlingsplan. Under 2024 ska landets kommuner prioritera föreslagna satsningarna. Flera av satsningarna är långsiktiga och där färdigt resultat inte ska förväntas i närtid. SKR föreslår också att ett programkontor byggs upp hos SKR för att hålla samman arbetet.

2. Öka den digitala förmågan

Medarbetarnas delaktighet och inflytande över förändringsprocessen krävs för att skapa digitala lösningar som fungerar i praktiken och över tid. Ledningen har ett ansvar för beslut och ramar. Digitalisering kommer dock inte nå framgång med enbart ett uppifrån- och nedperspektiv. Digitalisering bör ses ett lagspel där alla roller och positioner måste vara delaktiga och involverade.

Organisationens digitala förmåga och mognad ökas genom kompetensutveckling för samtliga medarbetare men också riktade insatser för chefer och ledare. Genom att bygga en kultur som vågar testa och pröva nya lösningar ökar också hela organisationen sin kunskap och förmåga.

Empiriskt anslag och förmåga till kritiskt tänkande är viktigt likväl som att diskutera syfte, mål och nyttor med digitalisering.

En nätbaserad utbildningsplattform (e-lärande) är etablerad. Vilket skapar förutsättningar för av interaktiva utbildningar i ett kort format (så kallad mikro- och nanoutbildning) som kan anpassas till verksamhetens förutsättningar i större omfattning än traditionella kurser. Idag genomförs denna typ av utbildningar regelbundet i flera verksamheter. Exempelvis har nanoutbildning i informationssäkerhet genomförts under 2023 för alla kommunens anställda.

I SKR:s handplan återfinns en nationell satsning på digitaliseringskompetens genom kompetensgemenskaper över kommungränser, samverkan med högskola samt forum för digital mognad för medarbetare och chefer.

3. En väg in - Servicefunktion

En servicefunktion är en kommungemensam bemannad servicepunkt som kan inkludera de som inte har tillgång till eller har svårt att använda digitala tjänster och internet. Kontaktcenter kan vara ett annat begrepp som motsvarar servicefunktion.

Servicefunktionen ska vara tillgänglig via många kontaktvägar som e-tjänster, chat, telefoni, besök och e-post. De årliga servicemätningarna (KKIK) visar att det ofta kan vara relativt svårt att nå den kommunala organisationen trots att kommunväxel har en dokumenterat hög svarsfrekvens. Erfarenheterna från andra kommuner visar att en samlad servicefunktion har potential att ge svar 80% eller fler av de vanligaste frågorna som ställs. Här skapas möjlighet att öka den kommunala servicen ytterligare med kortade ledtider och ökad tillgänglighet. En väl fungerade servicefunktion sparar resurser i hela organisationen och är att göra mer tillsammans.

Projektet kring servicefunktion startade upp i januari 2024 och är kopplat till Alingsås nya kommunhus vilket är logiskt. En servicefunktion kan också bidra till det digitala utvecklingsarbetet genom kunskap om efterfrågan hos kommuninvånare och företagare.

4. En väg in – smarta e-tjänster

Alingsås kommun har lång erfarenhet av e-tjänster och har etablerat en mängd så kallade enkla e-tjänster och på senare år även mer smarta e-tjänster där data kan flöda mellan system. Enkla e-tjänster skapar nyttor genom kvalitetssäkring av uppgifter men kräver en del manuellt arbete av kommunens personal. Att kunna jobba smartare är ett viktigt mål och

om det ska lyckas krävs fler integrationer och mer automatisering. Mer om det under punkten Digitalt först.

Som ett komplement till egna e-tjänster är Alingsås kommun också ansluten till nationella e-tjänster. DIGG ansvarar för infrastrukturen Mina meddelanden som kan hantera utskick från myndigheter och kommuner. Alingsås kommun anslöt sig 2023 till denna tjänst och har också upphandlat en infrastrukturtjänst som automatisk hanterar kommunens utskick och fakturor oavsett om mottagaren har eller inte har digital brevlåda. Om mottagaren saknar digital brevlåda skriver tjänsten ut, kuverterar och frankerar försändelsen. Privatpersoner kan skaffa *Min myndighetspost*, *Kivra* eller *Brillo* i dagsläget som sin digitala postlåda, dessa förmedlar meddelanden från infrastrukturen Mina meddelanden. Tjänsten *Verksamt* vänder sig till de som vill starta eller driver företag. *Mina ombud* är en ny tjänst under uppbyggnad där det möjligt för en person att företräda någon annan i en digital tjänst med hjälp av en digital fullmakt. Alingsås kommun är ansluten till *Single Digital Gateway* (SDG) en funktion som möjliggör att privatpersoner och företag i EU att få tillgång till information och utföra tjänster hos offentliga aktörer inom hela EU. Ovanstående linjerar mot SKR:s handlingsplan vilken omfattar alla de ovanstående tjänsterna samt tjänsten *Mina ärenden* som ännu är i uppstartsskede.

5. En väg in – kommuninvånarportal

Portalen syftar till ett samlat grepp kring alla relationer kommuninvånaren har med kommunen. Med digitala tjänster kan ökad servicenivå skapas för kommuninvånare och företag. Oavsett kommunens interna struktur - organisatoriskt eller systemtekniskt - bör kommuninvånare och företagare på ett enkelt sätt kunna utföra och följa sina pågående ärenden på ett samlat sätt. Det kan realiseras genom en portal - en väg in för digitala tjänster. Målet har funnits under flera år och bör ses som långsiktigt då det behöver kunna hämtas information från en mängd interna källor och system i kommunen.

Dock har Alingsås kommun ett relativt gott utgångsläge genom erfarenheterna kring utvecklingen av skolportalen *Arena för lärande* och kommunens intranet. Även andra kommuner utforskar området och förbereder satsningar. En del kommuner beskriver det som ett "inloggat läge" för invånare och företagare på kommunens hemsida. SKR:s handlingsplan föreslår en nationell e-tjänst för socialtjänst och här har även SKR perspektivet *en väg in*, en sådan tjänst bör kunna integreras med en kommuninvånarportal.

6. Smart stad och landsbygd

Arbetet med smart stad pågår genom ett projekt mellan Alingsås kommun och de kommunala bolagen. Begreppet smart stad är inte geografiskt begränsat till tätorten utan handlar om att skapa ett mer hållbart samhälle och bättre livsmiljöer genom att använda

smarta sensorer, digital teknik för att skapa samhällsviktiga digitala tjänster. Arbetet med den smarta staden består i närtid framförallt om att bygga kunskaper, pröva lösningar, lära av andra och skapa en gemensam syn i hela kommunkoncernen. Ännu bedöms området vara i en tidig utvecklingsfas.

Trådlös infrastruktur, främst LoRaWAN och 4G-Narrowband, krävs för att förverkliga den smarta staden. Till denna infrastruktur kopplas olika typer av sensorer vilka kan förses med extremt lång batterilivslängd, ofta 10 år eller mer.

Data från teleoperatörerna om allmänhetens trafikflöden som är avpersonifierade kan kopplas till den smarta staden. Under 2022 anskaffades en sådan tjänst från Telia. Dock har det visat sig att tjänsten inte lämnar data på den detaljnivå som efterfrågas i verksamheten.

Alingsås Energi har byggt upp ett trådlöst nätverk (LoRaWAN) som täcker tätorten Alingsås där det varit möjligt att testa olika typer av smarta sensorer avseende funktion, ekonomi och drifttillgänglighet. Via kommunens avtal med Telia finns också tillgång till 4G-nätet.

I produktion finns idag realtidsmätning av vattennivåer och vattenflöden i åar och sjöar, en sensorplattform för att upptäcka vattenläckage i dricksvattenförsörjningen vilket sparar värdefulla resurser samt realtidsmätning av badtemperaturer. Information om aktuella badtemperaturer är under säsong en uppskattad tjänst på kommunens hemsida. Piloter har gjorts med sensorer på p-platser för rörelsehindrade och snöstation som mäter snödjup/daggpunkt. En underavdelning till Smart stad är Smarta parker där det börjas samlas erfarenheter från olika kommuner. Under 2024 kommer det i Nollhagaparken att prövas sensorer för bevattnings, papperskorgar, bilparkering, besöksanalys mm. 3D-skannad data över området kommer användas för visualisering.

Den smarta staden och landsbygden skapar mängder av data som kan bearbetas, bland annat med hjälp av Artificiell intelligens (AI), för att skapa nytta. Dock är det även viktigt att göra detta IT- och informationssäkert och utifrån tillämplig lagstiftning. Hand i hand med smart stad går stegen mot smartare samhällsbyggnadsprocess som handlar om att stödja, förenkla och effektivisera bygglov och övrig hantering genom att digitalisera processen. Tillgången till data, ett område som beskrivs under rubriken Geodata och öppna data nedan, är grundläggande för att lyckas. Längre fram kan det bli aktuellt att bygga en digital tvilling som är en 3-dimensionell digital kopia av den visuella verkligheten och kan utgöra en grund för samhällsplanering på ett smartare och effektivare sätt.

Den planerade nedmonteringen av 2G- och 3G-näten som annonserats till 2025 måste fortsatt bevakas. Risker är kopplade till att Alingsås kommun har idag tusentals enheter uppkopplade i den infrastruktur som läggs ned.

Agenda 2030

Smart stad och landsbygd hjälper att förverkliga hållbarhetsmålen i Agenda2030. Klimatavtrycket för IT-infrastrukturen har även minskat en del genom att IT-avdelningen förlängt livslängden för persondatorer till 5 år och återvinner IT-hårdvara vilket även ger en intäkt till kommunen.

7. Digitalt först

Digitalt måste vara förstahandsalternativet för att säkerställa en obruten digital kedja över hela informationens livscykel vilket kan sammanfattas i begreppet långsiktig informationsförvaltning. Från skapande, remiss, antagande, eventuell revidering och till sist arkivering eller gallring. Digitala underskrifter har införts för kommunala nämndprotokoll, samverkansprotokoll och för avtal som tecknas i samband med kommunal upphandling. Området är fortfarande i utveckling och särskilt viktigt att lyfta fram kraven på bevarandeformat för att kunna läsa informationen i framtiden. Alingsås är med i föreningen Sambruk och nätverkar/samverkar med andra kommuner och DIGG kring e-underskrifter. Under 2023 har ett ny lösning för e-underskrifter upphandlats som möter bevarandekraven och säkerställer underskrift av sekretesshandlingar vilket också ger bättre förutsättningar att ta helhetsgrepp. SKR:s handslag vill genomföra en långsiktig förändring att höja e-underskrifter från avancerad till kvalificerad nivå, vilket är den nivå som dominerar inom EU. Kvalificerad nivån ställer högre på identifiering och på e-underskrifttjänsten vilket ökar möjligheten till kontroll enligt eIDAS-förordningen.

Bevarandet av digitala dokument är en viktig länk för en fungerade digital kedja. E-arkiv är ett samlingsbegrepp för såväl digitalt slutarkiv, arkivmyndighetens ansvar, och digitalt mellanarkiv där verksamheten fortfarande har ansvaret. Under 2023 upphandlades en e-arkivlösning och flera aktiviteter pågår med att ställa av/överföra data till e-arkivet.

Den digitala arbetsmiljön är minst lika viktig som det som den fysiska arbetsmiljön. Systemen behöver vara enkla och smidiga att använda. Information ska matas in en gång – dubbelarbete bör undvikas. Det görs genom att använda återbruka data som redan finns i våra system och/eller i nationella system. Det kan uppnås med en gemensam informationsarkitektur som bygger på öppna standarder för informationsutbyte. Framgångsrik digitalisering handlar om att stimulera digitala flöden och skapa smarta processer. Genom att använda öppen källkod möjliggörs flexibel, dynamisk och agil verksamhetsutveckling och en ökad påverkansförmåga av utvecklingsarbetet

Digitalisering ger möjligheten att löpande förbättra servicen genom att effektivisera flöden och korta handläggningstider. En lösning som har prövats är använda "robotar" eller robotbaserad processautomation (RPA) som tar över och utför handläggarens arbetsuppgifter. Mellan 2022 till 2023 har detta testats på tre områden i den administrativa verksamheten. Projektet har lämnat slutrapport 2023. En robot för HR-området är i permanent produktion, en robot för handläggning av ansökningar försörjningsstöd ska struktureras om till ett mer modulärt koncept och den tredje roboten för anstånd fakturor har lagts ned. Den samlade bedömningen är att det krävs stora volymer av ärenden för det ska vara lönsamt. Utöver RPA kan målet uppnås om leverantörer bygger in automatisering i befintliga verksamhetssystem. Eller om det finns möjlighet till informationsutbyte via standardiserade och öppna gränssnitt (API) som kopplas till fristående integrationsnav.

Utvecklingen kring AI är en viktig framtidsfråga och belyses i avsnitt 8.

Det pågår ett projekt med att ta fram en lättanvänd beställnings- och fakturaportal för att effektivisera den administrativa processen. Beräknas vara klart under 2024.

Arbetet med ett generellt och gemensamt ärendesystem fortsätter under 2024.

Alingsås kommun har en stor mängd IT-system idag som var för sig kostar att förvalta. En fortsatt digitalisering innebär ofta anskaffning av ytterligare system. Dock bör man först pröva det är möjligt att använda eller modifiera befintliga IT-lösningar. Likväl som att se möjligheterna till att konsolidera om nyanskaffning görs. Utgångspunkten ska alltid vara verksamhetsbehovet och inte ett erbjudande om köpa ytterligare ett system. Nyttokalkyler som värderar direkta/indirekta nyttor samt möjligheten till effekthemtagning ska alltid belysas. En samlad bild över kostnader för floran av kommunala verksamhetssystem behöver skapas och hållas uppdaterad. Över tid behöver IT- och verksamhetssystem konkurrensutsättas för att stimulera att ett utbud av moderna lösningar. Och för att uppfylla LOU.

Alingsås kommun använder idag *skolfederation* (Internetstiftelsen) för att skapa en smidig helhetslösning. SKR aviserar i sin handlingsplan att bygga en sektorsövergripande nationell identitet- och behörighetsfederation för hantering av e-identiteter och system-till-system kommunikation.

8. Artificiell intelligens

Artificiell intelligens har haft ett genomslag i det allmänna medvetandet det senaste året. Mest uppmärksammat har varit generativ AI och begreppet stora språkmodeller. Modeller som tränas med stora mängder data för att bli bra på att generera text och bild. Men det saknas i stor utsträckning lösningar som är fullt användbara för offentlig sektor i Sverige. Alingsås kommun ställer sig positiv till att använda AI i verksamheten där det kan säkerställas att AI-lösningarna möter kraven kring informationssäkerhet och är etiskt och juridiskt acceptabla. Området är nytt och flera regleringar är på väg att införas som EU:s AI-förordning. Flera AI-projekt har startats i kommuner runt om i landet men de är ännu i ett tidigt skede och inom avgränsade områden. Bland de olika initiativen ser Alingsås ett stort värde framtagandet av en svensk generativ AI-modell för offentlig sektor (*GPT-SW3*) som det nationella centret för tillämpad AI (AI Sweden) driver. *GPT-SW3* har potential att ge kommunens verksamheter ett adekvat AI-stöd. För att modellen ska bli bra behöver den träna på stora mängder kommunal data som skrivelser och andra allmänna handlingar. Alingsås kommun ställer sig positiva till att bidra till denna träning.

Riktlinjer bör komma på plats för användande av generativ AI. Inom skolväsendet pågår redan en dialog hur man i undervisningen ska hantera risker och möjligheter med generativ AI, se avsnitt 13 Skolväsendets digitalisering.

Generellt sett krävs mer tillgång till data från kommunens olika verksamhetssystem och annan offentlig data för att möjliggöra ett mer omfattande nyttjande av AI. Mer om data i avsnitt 11 Geodata och öppna data. Alingsås nätverkar via Sambruk med andra kommuner som avser att starta eller har startat AI-projekt.

9. Digitalisering inom omsorg

Digitaliseringen ska stödja och utveckla en väl fungerade vårdkedja mellan olika huvudmän men även processer som inte löper över huvudmannagränser. Det är viktigt med en fortsatt utveckling av infrastruktur som bredband och mobila tjänster för att klara uppdraget att leverera digitalt stöd för vård i hemmet, det som kallas välfärdsteknik. Verksamhetens långa erfarenhet av att utveckla IT-stöd och arbeta med digitalisering är utgångspunkten i utvecklingsarbetet.

Inom omsorgen arbetar man utifrån behovet av att förbereda sig för den demografiska utmaningen med att utreda, pröva och implementera olika välfärdstjänster. Beroendet av andra aktörer i vårdkedjan påverkar. Utvecklingen kring det regionala vårdinformationssystemet *Millennium* (tidigare FVM) som kommunerna i Västra Götaland ska anslutas till är fortsatt svår att bedöma. Den ursprungliga tidplanen har spruckit och vissa delar har strukits. Efter omförhandlingar med leverantören OracleCerner gäller en ny tidplan och nya avtal är tecknade mellan VGR och OracleCerner samt mellan kommunerna och OracleCerner. Den nya tidsplanen innebär att Boråsområdet är först ut november 2024. För Alingsås del är införande planerat till 2026. Berörda förvaltningar är Vård- och omsorgsförvaltningen, Barn- och ungdomsförvaltningen, Socialförvaltningen samt Kultur- och utbildningsförvaltningen.

Inom vård- och omsorgsförvaltningen har ett nytt journalsystem införts under 2023. Upphandling av larm- och välfärdsteknisk plattform pågår. De nya systemen innebär utmaningar för hela vård- och omsorgsverksamheten gällande förändrade arbetssätt och processer. Implementeringen och plattformsbytet innebär också en ökad användning av mobila verktyg samt genererar ett behov av förbättrade säkerhetslösningar, framför allt avseende metoder för åtkomst till person- och hälsodata över internet. Ett välfungerande och stabilt mobilnät är en förutsättning för att till fullt ut dra nytta av ny funktionalitet.

SKR:s handslag föreslår ett nationellt lösning för "Samlad kommungemensam digital socialtjänst" och en gemensam kravställning för verksamhetssystem socialtjänst. Det bör noteras att begreppet socialtjänst i detta sammanhang omfattar både Socialförvaltningen och Vård- och omsorgsförvaltningens ansvarsområden. SKR vill också driva ett standardiseringsarbete för att skala upp nyttjandet av välfärdsteknik med krav på interoperabilitet och motverka inlåsnings effekter. SKR:s handlingplan lyfter speciellt nyttan av SDK för Socialförvaltningens verksamhetsområde Barn och unga samt Ekonomiskt bistånd.

10. Informationssäkerhet

Den snabba tekniska utvecklingen innebär nya möjligheter och tillvägagångssätt för en kommun att leverera välfärd, samtidigt medför samma utveckling nya hot och risker mot verksamheten från omvärlden.

Information finns i alla kommunens verksamheter och handlar om allt vi gör. Det kan till exempel vara information om vår personal, våra tjänster, vår ekonomi och det omgivande samhället med medborgare, företag, föreningar etc. Information är därför i sig en av kommunens viktigaste tillgångar och en grundläggande del av kommunens leverans av välfärd. För att nå en hög kvalitet i vår leverans av välfärd måste informationen hanteras på rätt sätt.

När offentliga aktörer innoverar och med hjälp av teknik tar fram nya processer, tjänster och produkter är det viktigt att säkerställa att insamling och användning av information sker på ett etiskt, lagligt och långsiktigt hållbart sätt.

Systematisk och riskbaserat arbetssätt

Alingsås kommun har påbörjat ett systematiskt och riskbaserat arbete med informationssäkerhet och dataskydd. De centrala grundläggande strukturerna finns på plats men arbetet är fortfarande i en etableringsfas och behöver fortsatt utvecklas. Tonvikt bör läggas på att fortsätta etablera arbetssätt och metoder inom respektive nämnds arbete. Vidare behöver arbetet med att klassificera verksamhetens informationstillgångar fortsätta, detta för att kunna tillförsäkra korrekt skydd av information. Ett förtydligande av ansvarsfördelning mellan centrala stödfunktioner och lokala funktioner är framtagen och skrivs in i styrdokument vid kommande revidering. Avsikten är att göra det tydligare vilket ansvar och vilka förväntningar som finns på centrala stödfunktioner och lokala funktioner. Arbetet och dess aktiviteter återfinns i en årlig av kommunstyrelsen fastställd handlingsplan för informationssäkerhet och dataskydd. Denna handlingsplan linjerar med analysen i Handlingsplanen för Digital Målbild.

Ny lagstiftning

Som en följd av en omvärld i förändring har det de senaste åren kommit flera nya lagar - EU:s dataskyddsförordning (GDPR), NIS-direktivet, och uppdatering av säkerhetsskyddslagen – som ställer krav på kommunens hantering av data. Ytterligare nya regelverk väntas träda i kraft de kommande åren och åren, exempelvis diskuteras regelverk kring AI och andra nya tekniska områden.

Under senhösten 2022 fastställde EU-kommissionen NIS 2-direktivet, det nu gällande direktivet bedöms inte ha önskade effekter utan nivån behöver höjas ytterligare. Den nya lagstiftningen kommer träffa fler kommunala verksamheter och därtill ställa hårdare krav på bland annat incidentrapportering, ledningens styrning, striktare tillsynsåtgärder, sanktionsmöjligheter vid bristande efterlevnad m.m. En särskild utredare har fått i uppdrag att i februari 2024 föreslå nödvändiga anpassningar av svensk rätt för att direktivet ska kunna genomföras. NIS 2-direktivet väntas bli svensk lagstiftning under i oktober 2024

Beslut från EU-kommissionen

Sedan Schrems II-domen från EU-domstolen sommaren 2020 har rättsläget varit att det inte är tillåtet att använda tjänster där personuppgifter som kommunens personuppgiftsansvariga ansvarar för överförs till företag/organisationer i USA. Om personuppgifter skulle överföras till amerikanska aktörer har den personuppgiftsansvarige behövt visa att överföringen omfattas av lämpliga skyddsåtgärder, vilken är en komplicerad och tidskrävande process. Den 10 juli 2023 fattade EU-kommissionen beslut om adekvat skyddsnivå för USA. Beslutet innebär att överföringar som sker till organisationer som omfattas av det så kallade "EU-US Data Privacy Framework" nu kan ske utan att lämpliga skyddsåtgärder behöver vidtas enligt artikel 46 i dataskyddsförordningen. En överföring som stödjer sig på ett adekvansbeslut behöver inte heller kompletteras av ytterligare skyddsåtgärder. De båda två tidigare överenskommelserna EU-USA har båda fallit efter prövning i EU-domstolen. Även denna överenskommelse förväntas överklagas och hamna under rättslig prövning. Utifrån den osäkra utgången av prövningen förespråkar Alingsås kommun en försiktighetsprincip där vi inte enbart väger in det nuvarande rättsläget utan även en långsiktigt säker informationshantering, även vad gäller personuppgifter. Ansvariga roller på kommunledningskontoret följer noga rättsutvecklingen på området. Det ska understrykas att GDPR:s regelverk är oförändrat och varje tjänst som innebär överföring av personuppgifter ska bedömas var för sig. IMY tillsynar området löpande och har under 2023 beslutat om den första sanktionsavgiften för en verksamhet som inte genomfört risk- och konsekvensbedömning innan man påbörjat överföringen av personuppgifter till en molntjänst.

OSL

Utöver GDPR reglerar Offentlighets och sekretesslagen vilka uppgifter som är möjlig att dela med andra. Den 1:a juli 2023 infördes det en ny sekretessbrytande bestämmelse till (OSL 10:2) som gör det tillåtet för myndigheter att lämna sekretessbelagda uppgifter till företag eller annan myndighet som har i uppdrag att tekniskt bearbeta eller tekniskt lagra data för myndighetens räkning. De som hanterar den tekniska bearbetningen ska omfattas av tystnadsplikt. Ännu finns det inga kända konkreta exempel där kommuner har lagt ut IT-drift och använt OSL 10:2 eller att detta har bedömts rättsligt. Det är inte heller är det prövat visavi extraterritoriell lagstiftning som amerikanska Cloud Act.

Digitala möten

Sedan något år finns det en digital mötestjänst för sekretessmöten, Vidicue. Microsoft Teams används också i kommunen men där är det inte möjligt att hantera sekretess och tjänsten ska inte heller användas för lagring av dokument. Under 2023 sattes målet att finna alternativ till Teams och genomföra test- och pilotinstallation med en eller flera av de digitala samverkansplattform som myndighetssamverkan eSam kartlagt. Aktiviteter har genomförts under året. Tester bedöms dock ligga längre fram i tiden vilket innebär detta arbete kommer att fortsätta även under 2024.

Incidenthantering

Ingen organisation är förskonad från olika typer av IT-attacker som i varierande grad påverkar leveransen av välfärd negativt. Det inte en fråga om, utan snarare när man drabbas. För att framgångsrikt minska konsekvenserna av och snabbt kunna hantera incidenter behöver en organisation ha etablerade och kända arbetssätt för att hantera situationer som avviker från det normala.

Alingsås kommun har behov av att utveckla den kommunövergripande incidenthanteringen, däribland fastställa nivåer för eskalering och former för kommunikation.

Säkerhetskultur och utbildning

En utbildad och säkerhetsmedveten personal utgör en avgörande del i arbetet med säker informationshantering. Ofta inleds olika IT-attacker med någon typ av integrering med en människa i organisationen, att medvetandegöra personalen stärker organisationen i stort. Alingsås kommun behöver säkerställa att så stor andel som möjligt av befintlig personal får möjlighet till relevant utbildning inom området. Koncept med Nanolearnings och besök i ledningsgrupper behöver breddas med ytterligare utbildningsformer.

Under 2023 har avtal tecknats för e-tjänstelegitimationen Freja OrgID som skapar säkrare åtkomst för personal och förtroendevalda genom att möjliggöra två-faktors-inloggning. Under 2024 kommer denna lösning att rullas till all kommunal personal och förtroendevalda.

Förstudie har gjorts för anslutning till Säker Digital Kommunikation (SDK) och målet är att ansluta Alingsås kommun under 2024. Ännu finns inte så många myndigheter med men nyttan kommer att växa succesivt i takt med anslutningarna. SDK är också en aktivitet i SKR:s handslag.

Digital suveränitet och resiliens

I en tid av ökad risk för kriser, försörjningstörningar och internationella konflikter behöver digital infrastruktur inte bara var snabb och effektiv utan måste också ha en hög tillgänglighet och motståndskraft över tid. Den aspekten måste vägas in vid anskaffning och utveckling av befintlig infrastruktur. Digital suveränitet innebär rådighet över de digitala informationslösningarna och inte vara beroende av andra staters infrastruktur, lagstiftning och politiska beslut. Under 2024 planeras infrastrukturen att stärkas genom teknisk förstärkning av nätverket, redundant IT-miljö genom anspråkstagande av datahall i räddningstjänstens lokaler, införande av övervakningsplattform, genomföra en penetrationstest och en intern krisövning.

11. Geodata och öppna data

Geografisk information, så kallad geodata, ligger till stor grund för planering, drift och utveckling av kommunen och har spelat en avgörande roll för kommunens utveckling. Geodata är mer och mer en naturlig del i vårt dagliga liv och i kommunens alla verksamheter. Detta innebär bland annat att relevanta geodata måste finnas tillgängliga, ajourhållna och dokumenterade för att politiker och tjänstemän skall kunna fatta välgrundade beslut, till förmån för en hållbar utveckling i Alingsås kommun. Redan idag är geodata samt dess slutprodukter verksamhetskritiska resurser och för flera förvaltningar ett nödvändigt redskap i det dagliga arbetet. I och med detta är geodata att ses som en strategisk resurs, för vilken det bör finnas en tydlig plan för hantering och utveckling.

Arbetet med geodata utförs idag på Samhällsbyggnadskontoret och GIS-enheten arbetar med att sammanställa, bearbeta och analyserat verksamhetsdata med GIS-systemens datakraft. Det resulterar både i nyttor som kan presenteras i en karta men också nya datarelationer som integreras med verksamheten. Denna utveckling bör fortsätta men behöver styras genom exempelvis en Data- och Geodatastrategi.

En sådan strategi ska vara en utgångspunkt för att skapa samsyn och möjligheter till samverkan, inom kommunen och på nationell nivå gällande geodata. Gemensamma mål och riktning för arbetet med geodata pekas ut. En geostrategi bör bygga på fyra ben:

- Geodata är öppna
- Geodata är användbara
- Geodata är tillgängliga
- Samverkan är utvecklad

Generella frågor att lösa ut för kommunens datahantering är etablera gemensamma begrepp, benämningar och den nomenklatur som krävs för att hitta data och information. Med hjälp av metadata kan flera begrepp kopplas till samma information. Data behöver också klassificeras och behörighetsstyras utifrån informationssäkerhetskrav. Ett sådant strategiskt arbete har även koppling till informationsarkitektur. Tillgång till kvalitetssäkrad data kommer att vara en förutsättning för att nyttja innovativa tekniska trender som Digital Tvilling, Artificiell intelligens (AI) och datadrivna beslut.

Öppna data är information från offentliga organisationer tillgängliga för vem som helst att använda, återanvända och distribuera utan andra förbehåll än källangivelse och vidarelicensiering. I dagsläget uppfyller Alingsås kommun en basnivå av öppna data enligt EU:s PSI-direktiv. Dessutom har Alingsås kommun anslutit sig till VGR:s initiativ för öppna data som erbjuder en gemensam infrastruktur för kommunerna i regionen, dock har endast testdata publicerats där än så länge.

Principen öppna data innebär också att kommunen kan konsumera och återanvända annan offentlig data. Tillgången öppna data för intern användning kan ökas med fokus på att samordna, förenkla och förädla strukturerad data som idag bara finns lokalt i verksamhetssystem, något som bör klargöras mer i detalj i en data- och geodatastrategin.

12. Demokrati – Kultur

Digitala lösningar kan öka transparensen och delaktigheten i den demokratiska processen. Men det faktum att många svenskar befinner sig i ett digitalt utanförskap måste adresseras. Här har biblioteket en viktig uppgift och även föreningslivet är en resurs som bör involveras i detta arbete. Alingsås kommun bör delta i aktiviteter som syftar till att skapa digital delaktighet som Digidel och All Digital Week. Inom biblioteksväsendet samverkar Alingsås bibliotek med andra kring det öppna bibliotekssystemet Koha och utökar även tillgången till digitalt material i sitt utbud. Biblioteket erbjuder också tillgång till IT-infrastruktur som datorer och skrivare för allmänheten.

Att skapa tillgänglighet är en viktig aspekt i allt digitaliseringsarbete. Utformning av hemsidor och e-tjänster ska följa EU:s tillgänglighetsdirektiv. Människor ur alla delar av samhället ska kunna ta del av digitaliseringens möjligheter.

Andra IT-lösningar, som e-voteringsystem och e-förslagsystem, kan ses som möjligheter till ökad transparens och ökad lokaldemokrati. Om sådana system ska implementeras behöver det hanteras i särskilda ärenden utanför handlingsplanen.

13. Skolväsendets digitalisering

De möjligheter som digitaliseringen innebär är en central del i utvecklingen av undervisning och lärande. Digitaliseringen är en viktig faktor för att på varierande sätt stötta, individualisera och utveckla lärandet för alla barn och elever.

Alla i skolväsendet ska arbeta för att barn och elever ska få adekvat digital kompetens. För barn och elever innebär det att utveckla en förståelse för hur digitalisering påverkar individ och samhälle, men samtidigt också utveckla ett kritiskt ansvarsfullt förhållningssätt till digital teknik. Pedagoger ska på samma sätt ha adekvat digital och didaktisk kompetens att medvetet välja och använda ändamålsenliga digitala verktyg som en integrerad del i lärandet.

I hela organisationen ska finnas utrymme för kompetensutveckling som främjar adekvat digital kompetens. Adekvat digital kompetens kommer att vara föränderlig över den tid målbilden sträcker sig, då den digitala utvecklingen sker i allt snabbare takt. Därför behöver alla som arbetar i skolväsendet kontinuerligt lära och lära om, kring digitaliseringens befintliga och kommande möjligheter och risker. Ett färskt exempel på detta är AI där

utvecklingen går i rekordfart och där adekvat digital kompetens handlar om att förstå och adressera AI både som hotbild och potential.

Digitaliseringen fortsätter genom arbete för likvärdig tillgång till verktyg, läromedel och lärresurser, samt utvecklande av digitala prov och uppgifter. Teknisk-pedagogisk support ska fortsätta utvecklas bland annat genom tillgängliggörande av information och e-tjänster för självhjälp och effektiviserad support. Målet är att öka användning av aktuella digitala system och resurser och därmed också höja kompetens kring desamma.

Arbete med att underlätta och effektivisera administrativa/pedagogiska processer med hjälp av digitalisering fortsätter. Exempel på detta är utveckling av e-tjänster med en väg in där e-tjänsten slussar dig rätt beroende på ditt ärende. Andra exempel är fortsatt arbete med att koppla på API:er som automatiserar flöden och minimerar manuellt arbete.

Med anledning av förändrad lagstiftning och ökade säkerhetsrisker, behöver arbete kring dataskyddsfrågor med bäring på skolväsendets plattformar och resurser intensifieras.

Implementering av GR-gemensamt projekt kring Digital licenshantering av digitala läromedel ska påbörjas (EGIL). Skolportalen Arena för lärande är en möjliggörare vid snabba förändringar och omställningar inom skolväsendet. Arena för lärande ska fortsätta utvecklas genom teknisk förnyelse för att stödja befintliga och framtida behov. Fortsatt införande av standarden SS12000 är ett strategiskt mål för ökad interoperabilitet mellan skolväsendets digitala verksamhetsprocesser. Arena för lärande har släppts i en ny version första halvåret 2024.

Digitaliseringens potential ska vidare även tillvaratas för att ytterligare stärka det systematiska kvalitetsarbetet, exempelvis genom utökade möjligheter till datainformerad och datadriven skolutveckling.

SKR:s handlingsplan föreslår att en gemensam skolportal utvecklas för landets kommuner, en nationell betygshantering och att SKR utökar sitt stöd för införandet av Digitala Nationella Prov (DNP). Alingsås skolor har en egen skolportal som driftsattes 2016 och Alingsås skolor har kommit långt i förberedelserna för DNP med anpassning av infrastruktur till proven bl.a. införande av standarden SS12000, 2-faktorinloggning för pedagoger och avtal för federeringslösningar.

	2024	2025	2026
Ökad den digitala förmågan	> Kompetensutveckling för medarbetare och ledare > e-lärande	> Kompetensutveckling för medarbetare och ledare > e-lärande	> Kompetensutveckling för medarbetare och ledare > e-lärande
En väg in – kommuninvånareportal	> -----	> Förstudie kommuninvånarportal	> Projekt kommuninvånarportal
En väg in - servicefunktion	> Förstudie servicefunktion kopplat till Alingsås nya kommunhus	> Projekt servicefunktion kopplat till Alingsås nya kommunhus	> Projekt servicefunktion kopplat till Alingsås nya kommunhus
En väg in – smartare etjänster	> Driftsätta Digital Post – Mina meddelanden > Förstudie <i>Serverat/Verksam /Mina ombud</i> > API-integrationer > Ansluta till <i>Single Digital Gateway</i>	> API-integrationer > Ansluta till <i>Single Digital Gateway</i> > Förstudie <i>Mina ärenden</i>	> API-integrationer
Smart stad och landsbygd	> Projekt smart stad/smart park > Etablera en dataportal för geodata och öppna data > Ta fram data- och geodatastrategi	> Utvärdera projekt smart stad/smart park > Förstudie digital tvilling	> Förstudie digital tvilling
Digitalt först	> Implementering av upphandlad lösning e-underskrifter > Ställa av data/system till e-arkiv > Projekt beställnings & fakturaportal > Utveckla generellt ärendesystem > Robotstöd för handläggning försörjningsstöd	> Förstudie kring integrationer av e-underskrifter > Ställa av data/system till e-arkiv > Utvärdering av projekt beställnings & fakturaportal > Informationsarkitektur > Robotstöd för handläggning försörjningsstöd	> Utvärdering projekt e-arkiv > Utvärdering projekt automatisering HR-och ekonomi-administration
Digitalisering inom omsorg	> Projekt automatisering försörjningsstöd > Bevaka <i>Millennium</i>	> Utvärdering av projekt automatisering försörjningsstöd > Förbereda införande <i>Millennium</i>	> Införa <i>Millennium</i>
AI	> Stödja framtagandet av <i>GPT-SW3</i> > Omvärldbevaka > Söka AI-samverkan > Riktlinjer för nyttja generativ AI	> Börja använda <i>GPT-SW3</i> > Omvärldbevaka > Genomföra AI-projekt	> Använda <i>GPT-SW3</i> > Omvärldbevaka > Genomföra AI-projekt

Informations-säkerhet	<ul style="list-style-type: none"> > Genomföra handlingsplanen för informationssäkerhet > Införa e-ID & säker inloggning > Ansluta till säker kommunikation SDK > Pilot digital samverkansplattform > Förstärkningsåtgärder <ul style="list-style-type: none"> - teknisk stärkning av nätverket, redundant IT-miljö gm datahall i räddningstjänstens lokaler, införande av övervakningsplattform, genomföra en penetrationstest samt en intern krisövning 	<ul style="list-style-type: none"> > Genomföra handlingsplanen för informationssäkerhet > Införa e-ID & säker inloggning > Ansluta till säker kommunikation SDK > Utvärdering beslut kring digital samverkansplattform 	<ul style="list-style-type: none"> > Genomföra handlingsplanen för informationssäkerhet > Utvärdera projekt e-ID & säker inloggning > Utvärdera projekt SDK
Geodata och Öppna data	<ul style="list-style-type: none"> > Medverka i VGR:s plattform för öppna data > Skapa geodata > Ta fram Data- och Geodatastrategi 	<ul style="list-style-type: none"> > Medverka i VGR:s plattform för öppna data > Skapa geodata > Förstudie Digital tvilling 	<ul style="list-style-type: none"> > Medverka i VGR:s plattform för öppna data > Skapa Geodata > Förstudie Digital tvilling
Demokrati och Kultur	<ul style="list-style-type: none"> > Deltaga i Digidel 	<ul style="list-style-type: none"> > Deltaga i Digidel 	<ul style="list-style-type: none"> > Deltaga i Digidel
Skolväsendets digitalisering	<ul style="list-style-type: none"> > Införande av ny Arena för lärande > Informationssäkerhetsarbete skolväsendets plattformar > Standardisering SS12000 > Beställningstjänst digitala läromedel-EGIL > Arbete för adekvat digital kompetens för alla i skolväsendet. > Utveckla användning av ändamålsenliga och säkra lärresurser > Teknisk/pedagogisk support > Underlätta och effektivisera administrativa/pedagogiska processer. > Undersöka /omvärldsbevaka risker och möjligheter med AI 	<ul style="list-style-type: none"> > Informationssäkerhetsarbete skolväsendets plattformar > Standardisering SS12000 > Utvärdering av projekt Arena för lärande > Beställningstjänst digitala läromedel-EGIL > Arbete för adekvat digital kompetens för alla i skolväsendet. > Utveckla användning av ändamålsenliga och säkra lärresurser > Stärka datadriven skolutveckling > Utveckla teknisk/pedagogisk support > Underlätta och effektivisera administrativa/pedagogiska processer > Adressera risker och möjligheter med AI 	<ul style="list-style-type: none"> > Informationssäkerhetsarbete skolväsendets plattformar > Arbete för adekvat digital kompetens för alla i skolväsendet. > Utveckla användning av ändamålsenliga och säkra lärresurser > Stärka datadriven skolutveckling > Utveckla teknisk/pedagogisk support > Underlätta och effektivisera administrativa/pedagogiska processer > Adressera risker och möjligheter med AI

